

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
İlâhiyat Fakültesi Dergisi
The University of Kahramanmaraş Sütçü İmam
Review of The Faculty of Theology
ISSN-1304-4524 e-ISSN-2651-2637

Abdülmeçîd Sîvâsî'nin İmâm Ebû Hanîfe'ye İsnad Edilen
Nasihât-nâme Tercümesi

Translation of Nasihat-nâme Attributed to Al-İmâm Abû Hanîfa by
‘Abd al-Majîd Sîvâsî

Yazar / Author
Faruk SÖNMEZ

Arş. Gör. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam
Tarihi ve Sanatları Bölümü Türk İslam Edebiyatı Anabilim Dalı
Van / TÜRKİYE

faruksonmez123@hotmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-5336-5300>

Makale Türü/ Article Types: Araştırma Makalesi /Research Article

Makale Geliş Tarihi/ Date of Receipt: 24/02/2022

Makale Kabul Tarihi / Date of Acceptance: 27/06/2022

Makale Yayın Tarihi: 30/06/2022

Yayın Sezonu/Pub Date Season: Haziran/ June

Yıl/Year: 20 Sayı/Issue: 39 Sayfa /Page: 119-143

Atıf/Citation: Sönmez, Faruk. “Abdülmeçîd Sîvâsî'nin İmâm Ebû Hanîfe'ye İsnad Edilen Nasihat-nâme Tercümesi”. *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi* 39 (Haziran 2022), 119-143.

<https://doi.org/10.35209/ksuifd.1078492>

• *Bu makale iThenticate programında taranmış ve intihal içermediği tespit edilmiştir.*

**Abdülmeçîd Sîvâsî'nin İmâm Ebû Hanîfe'ye İsnad Edilen
Nasihât-nâme Tercümesi**

Öz

Çalışmanın konusu, 16. yüzyılın sonlarıyla 17. yüzyılın başlarında yaşamış Halvetî tarikatının Şemsiyye kolunun Sîvâsiyye şubesinin kurucusu Abdülmeçîd Sîvâsî'nin, Ebû Hanîfe'ye isnad edilen Nasihat-nâme isimli eserinin tercümesini ihtiva etmektedir. Abdülmeçîd Sîvâsî, bir pend-nâme yazmak istediğini, bu eseri gördükten sonra buna gerek kalmadığını, eseri tercüme ederek amacının hasıl olacağını belirtmiştir. Mensur olarak kaleme alınan eser Arapçadan Türkçeye tercüme edilmiştir. Eserde, Ebû Hanîfe'nin talebesi Ebû Yûsuf'a söylediği nasihatler sıralanmıştır. Ebû Hanîfe, talebesi Ebû Yûsuf'a hayatın pek çok alanıyla ilgili yapması ve yapmaması gereken davranışları söylemiştir. Abdülmeçîd Sîvâsî'nin yorum ve ilaveleriyle eser telif/tercüme hüviyetini kazanmıştır. Elimizde tek nüshası bulunan yazma yedi sayfadan müteşekkildir.

Makalede önce Abdülmeçîd Sîvâsî'nin hayatı, ilmî, tasavvufî kişiliği ve eserleri ile ilgili ana hatlarıyla bilgi verilmiş, eserin asıl müellifi Ebû Hanîfe hakkında kısa malumatlar verilmiş, ardından Nasihat-nâme adlı eserin transkripsiyonlu metni verilerek çeşitli hususiyetler bakımından incelemesi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk İslam Edebiyatı, Ebû Hanîfe, Abdülmeçîd Sîvâsî, Nasihat-nâme, Mensur.

**Translation of Nasihat-nâme Attributed to Al-Imâm Abû Hanîfa
by 'Abd al-Majîd Sîvâsî**

Abstract

This study consists of the translation of the work, *Nasihât-nâme*, attributed to Abû Hanîfa by 'Abd al-Majîd Sîvâsî, the founder of the Sîvâsiyya branch of the Shamsiyya section of Halvetî sect, and who lived during the end of the XVIth and at the beginning of the XVIIth centuries. 'Abd al-Majîd Sîvâsî stated that he wished to write a 'pend-nâme' (a book of ethics); and that there was however

no need for such a book after he saw the above mentioned work; and that his purpose was fulfilled after translating *Nasihat-nme*. The work written in prose was translated from Arabic into Turkish. In the book, the advices that Ab Hnfa gives his student Ab Ysuf are listed. Ab Hnfa tells his pupil Ab Ysuf the behaviours that he must and must not do about many fields of life. With comments and additions made by 'Abd al-Majd Svs, the work achieved the form of compiled translation. The manuscript, which has only one single copy, contains seven pages.

In the article, firstly, the main lines of 'Abd al-Majd Svs's life, scientific, mystical personality and works are given. Brief information is given about the main author of the work, Ab Hnfa. Then, the transcription of the work named *Nasihat-nme* was given and analyzed in terms of various features.

Keywords: Turkish Islamic literature, Ab Hnfa, 'Abd al-Majd Svs, *Nasihat-nme*, prose

Giriş

Arapça "nasaha" kökünden türemiş "gt, pend ve mev'iza"¹ anlamlarına gelen "nasihat" kelimesi ile Farsça, "kitap, ferman, mektup" manalarına gelen "nme" kelimesinin bir araya gelmesiyle oluşan "nasihat-nme", insanları iyiliğe, doğruluğa ve güzele sevk eden din-ahlk eserlerin genel adıdır.² Nasihat-nmeler, insanlara doğru yolu gösterip onları yanlış davranışlardan alıkoymak, İslam dinine ait davranışları ve kuralları gelecek nesillere aktarmak amacıyla yazılan eserlerdir. Trn numuneleri, yaşanmış tecrübe ve güçlü fikirlerden kuvvet alarak mutluluk bilgisini öğretmeyi, bireye ahlak ve ruh eğitimini sağlamayı amaç edinirler.³Tarih boyunca ya-

¹ şemsettin Sami, *Kams-ı Trk* (İstanbul: Kapı Yayınları, 2013), 1462.

² İskender Pala, "Nasihatnme", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2006), 32/409-410.

³ Metin Akkuş, *Klasik Türk şirinde Anlam Dünyası, Edebi Türler ve Tarzlar* (Erzurum: Fenomen Yayıncılık, 2006), 188-189.

pılmasında yanlışlık olduğuna kanaat getirilen hal ve davranışlardan insanları alıkoymak maksadıyla çeşitli faaliyetlerde bulunulmuştur. Kuşkusuz bu faaliyetlerin başında nasihat ve öğüt verme anlayışı gelmektedir. Bundan ötürü nasihatler, toplum düzeninin tesisi için bugün olduğu gibi geçmişte de bir zaruret olarak görülmüştür. Bu nedenle toplumların ileri gelenleri ve din alimleri nüfuzu altındaki halklara sık sık nasihatlerde bulunmuşlardır.⁴ Nasihat tarzı türler özellikle toplumların kırılma ve çözülme yaşadıkları dönemlerde ortaya çıkmış; hak, adalet ve doğruluk gibi kavramlar ön plana çıkartılarak, toplumların yozlaşma ve dağılmaları engellenmeye çalışılmıştır.⁵ Bu nevideki eserler kaleme alındıkları toplumun ahlâkî ve ictimâî durumları hakkında malumat veren kaynaklar durumundadırlar.⁶

İslam tarihinde, siyaset-nâme veya nasihat-nâme türünde eserler Hz. Peygamber dönemine kadar dayanmaktadır. Hükümdar ve idarecilerin adalet ve İslamî kaidelere uygun bir yönetimde bulunmaları için bu türden eserlere çokça yer verilmiştir.⁷ Nasihat-nâmeler, Türk edebiyatına Arap ve Fars edebiyatlarından geçmiştir. Türklerin İslam dinini kabul etmeleriyle başlayan pendnâme/nasihat-nâme geleneği, Cumhuriyet dönemine kadar farklı örneklerle varlığını devam ettirmiştir.⁸ Türk edebiyatında nasihat-nâmeler hem manzum hem mensur hem de manzum-mensur karışık olarak yazılmıştır. Birçok nazım biçimiyle yazılan nasihat-nâme türü daha çok mesnevi şeklinde yazılmıştır.⁹

⁴ Rıdvan Canım, *Divan Edebiyatında Türler* (Ankara: Grafiker Yayınları, 2012), 180.

⁵ Reyhan Keleş, "Türk Edebiyatında Nasihat" *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 44 (2010), 185.

⁶ Alim Yıldız, "İbrahim Gülşen'in Pendnâme'si", *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16 (2002), 58.

⁷ Yıldız, "İbrahim Gülşen'in Pendnâme'si", 59.

⁸ Mustafa Durdu, *Türk Edebiyatında Nasihat* (Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008), 20.

⁹ Mahmut Kaplan, "Divan Edebiyatında Manzum Nasihat-nâme Yazan Şairler ve Eserleri", *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 3

Edebiyatımızda ilk nasihat-nme rnekleri Türkçenin ilk yazılı metinleri olan *Köktürk Yazıtları*'na kadar uzanmaktadır. İslam Türk edebiyatında Ysuf Has Hcib'in *Kutadgu Bilig'i* ve Edip Ahmed Yknek'nin *Atabetü'l-Haktik*'i nasihat türündeki ilk örneklerdir. Anadolu sahasında ise nasihat-nme türünün ilk rnekleri XIII. yüzyılda görülmeye başlanmıştır. Ahmed Fakih'in *arh-nme*'si, Aşık Paşa'nın *Garb-nme*'si ve Ynus Emre'nin *Rislet'n-nushyye*'si bunların başlıcalarıdır. Türk edebiyatında XIII. yüzyıldan itibaren nasihat-nme/pend-nme türünde telif/tercüme eserlerin sayısı artarak devam etmiştir. Tercüme edilen eserler içerisinde Ferdddn Attr'ın *Pend-nme*'si en çok tercüme edilen ve rağbet gören pend-nme olarak bilinmektedir.¹⁰ XVI. yüzyılda Türk edebiyatında başlayan pend-nme eviri ve şerhleri, sonrasında gelen yüzyıllarda bir gelenek halinde devam etmiştir.¹¹ XVI. yüzyılın önde gelen mutasavvf şairlerinden olan şemseddn Svs, kaleme aldığı nasihat türünde en fazla eser telif eden şairlerimizin başında gelmektedir.¹² XVII. yüzyılın usta şairlerinden Nb'nin *Hayriyye*'si bu türde yazılmış en meşhur eserlerin başında gelir.¹³ XVIII. yüzyılda Sünbül-zde Vehbi'nin Nb'nin *Hayriyye*'sine nazire olarak yazdığı *Lutfiyye*'de bu türün en güzide örneklerinden biridir.¹⁴

(1992), 3.

¹⁰ M. Nuri, Gençosman, *Pendname* (İstanbul: M.E.B., 1993), 2.

¹¹ Serkan Türkoğlu, "Türk Edebiyatında Pend-nme-i Attar'ın Manzum Tercümeleri ve Seyyid Ali Rz'nin Riyz'r-Rz's", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 22 (2018), 672.

¹² Abdullah Aldanmaz, *şemseddn Svs'nin Mir't'l- Ahlk ve Mrkt'l-Eşvk Adlı Mesnevisi (İnceleme-Tenkitli Metin)* (Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001), 4.

¹³ Emine Yeniterzi, "Anadolu Türk Edebiyatında Ahlaki Mesneviler", *Türkiye Araştırmaları Literatürü Dergisi* 5/10 (2007), 460.

¹⁴ Pala, "Nasihatnme", 32/409-410.

1. Ebû Hanîfe ve Nasihatleri

İmâm-ı Âzam veya Ebû Hanîfe diye şöhret bulmuş Hanefi mezhebinin imamıdır. Hicri 80 (m. 699) yılında Kûfe'de dünyaya gelmiştir. Torunları İsmail ve Ömer'in aktardıklarına göre nesebi Nu'mân b. Sâbit b. Zûtâ b. Mâh'tır.¹⁵ Ebû Hanîfe ticaretle iştiğal etmiş varlıklı bir ailenin çocuğudur. İlim tahsil etmeden önce kendisi de bu mesleği icra etmiştir. Döneminin pek çok meşhur aliminden ilmî olarak istifade imkânı bulan Ebû Hanîfe'nin asıl hocası devrinde Kûfe Re'y ekolünün üstadı kabul edilen Hammâd b. Ebû Süleyman'dır. Menâkıb ve tabakat müelliflerinin birçoğu Ebû Hanîfe'yi tebeu't-tâbiünden saymaktadır. Zira onun bazı sahâbilerle konuştuğu ve onlardan hadis rivayet ettiği, bu sebeple tâbiünden olması gerektiğini söyleyenler de olmuştur.¹⁶ Ebû Hanîfe ömrünün elli iki yılını Emevîler, on sekiz yılını da Abbâsiler döneminde geçirmiştir. Bu iki devlete idarecilerine karşı doğruyu söylemekten geri kalmamış, tenkit edilecek hususlarda sözünü esirgememiştir. Bu nedenle, yöneticilerin kötü muamelelerine maruz kalmıştır. Ebû Hanîfe, hicri 150 (m. 767) senesinde Bağdat'ta vefat etmiştir.¹⁷

Ebû Hanîfe, fıkıh ve hadis bilgisinin yanında, inandığı ve doğru bildiğini dile getirmekten ve onun mücadelesini vermekten çekinmeyen irade sahibi, cesaretli bir kişiliğe sahipti. Bu özelliği sebebiyle hayatı büyük sıkıntı ve acılarla geçti. Fikirlerine katılsın veya katılmasın devrindeki alimlerin ekseriyeti onun ilim, takva, edep, cömertlik, cesaret, tevazu gibi vasıflarından ötürü eşine nadir rastlanılan bir alim olarak zikretmişlerdir¹⁸ Ebû Hanîfe'ye doğrudan *el-müsned*, *el-Fıkhü'l-ekber*, *el-Fıkhü'l-ebzat*, *el-Âlim ve'l-müte'allim*, *er-Risâle*, *ev Vasfıyye el-Kasîdetü'n-Numâniyye* eserleri isnad edilmiştir. Bu eserler dışında Ebû Hanîfe'ye nisbet edilen çok sayıda risale

¹⁵ Mustafa Uzunpostalcı, "Ebû Hanîfe", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1994), 10/131-138.

¹⁶ Uzunpostalcı, "Ebû Hanîfe", 10/131-138.

¹⁷ Uzunpostalcı, "Ebû Hanîfe", 10/131-138.

¹⁸ Uzunpostalcı, "Ebû Hanîfe", 10/131-138.

vardır.¹⁹

Ebû Hanîfe'nin talebelerine söylemek suretiyle meydana getirdiği çok sayıda nasihatının varlığından bahsedilmektedir. Bu eserlerden biri de Abdülmeccid Sîvâsî tarafından Arapçadan Türkçeye tercüme edilen *Nasihât-nâme*'dir. *Nasihât-nâme*'de Ebû Hanîfe, idârî, siyâsî ve ictimâî gibi birçok konuda talebesinin uyması ve uymaması gereken hususları sıralamıştır.²⁰ Ebû Hanîfe'nin, talebesi Ebû Yûsuf'a mensur olarak söylediği nasihatlerin Türkçe tercümesi dört varaktan meydana gelir.

2. Abdülmeccid Sîvâsî

2.1 Hayatı

Abdülmeccid Sîvâsî 971/1563 yılında Zile'de doğmuştur.²¹ Tam ismi Ebû'l-Hayr Mecdü'd-Dîn 'Abdü'l-Mecid es-Sîvâsî el-Mülakkab bi-Şeyhî, İbnu's-Şeyh Muharrem Efendi b. Ebi'l-Berekât Muhammed b. Ârif Hasan'dır.²² Tevellüdü Zile olmasına rağmen, Zileli nisbesinden ziyade Sîvâsî nisbesiyle tanınmıştır.²³ Babası Halvetî tarikatı büyüklerinden Abdülmeccid Şîrvânî (ö. 971/1563)'nin talebesi ve halifesi olan Ebû'l-Leys eş-Şeyh Muharrem b. Ebi'l-Berekât Muhammed ez-Zilî'dir. Dedesi ise Horasan'dan gelip Zile'ye yerleşen Hacı İlyas'tır.²⁴ Ailesi, tarikat pîrleri olan Abdülmeccid Şîrvânî'nin vefat ettiği yılda doğmasından mütevellit kendisine teber-

¹⁹ Uzunpostalcı, "Ebû Hanîfe", 10/131-138.

²⁰ İmam Zehebî, *Menâkıb-ı İmâm Ebû Hanîfe*, çev. İsmail Karagözoğlu (İstanbul: Kayihan Yayınları, 2020), 70-71.

²¹ Mehmed Nâil Tuman, *Tuhfe-i Naili, Divân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, haz. Cemal Kurna-Mustafa Tıncı, Ankara: Bizi Büro Yayınları, 2001. 2187.

²² Osman Türer, *Osmanlılarda Tasavvufî Hayat "Halvetilik Örneği" Mustafa Nazmî Efendi'nin Hediyyetü'l-İhvân'ı* (İstanbul: İnsan Yayınları, 2011), 389.

²³ Türer, *Osmanlılarda Tasavvufî Hayat "Halvetilik Örneği" Mustafa Nazmî Efendi'nin Hediyyetü'l-İhvân'ı*, 389.

²⁴ Cengiz Gündoğdu, *Abdülmeccid-i Sîvâsî Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri*, (Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1997), 51.

rüken Abdülmecîd ismini vermiştir.²⁵

Abdülmecîd Sîvâsî'nin geldiği aile, mensup olduğu tarikat ve bulunduğu ortam onun iyi bir eğitim almasına vesile olmuştur. Küçük yaştan itibaren Kur'ân-ı Kerim okumaya başlamış, yedi yaşında iken hafız olmuştur. Bulûğa erince babasından Arapça ilimleri almıştır. Amcası Şemseddîn Sîvâsî'den de tefsir, hadis ve fıkıh gibi dinî ilimleri tahsil etmiştir. Abdülmecîd Sîvâsî otuz yaşına kadar zâhiri ilimlerle meşgul olmuş, bu yaştan sonra ise tasavvufa yönelmiştir.²⁶ Şemseddîn Sîvâsî'den aldığı icazetle Merzifon ve civarındaki bölgelerde irşad için halife olarak gönderilmiştir. Şemseddîn Sîvâsî'nin 1006/1597 tarihinde vefat etmiş, yerine Sivas'taki Şemsi Dergâhı postnişini oğlu Pîr Mehmed Efendi geçmiştir. Bu vazifeye Pîr Mehmed Efendi'nin ömrü iki yıl vefa etmiştir. Yerine Şemseddîn Sîvâsî'nin damadı Recep Efendi postnişin olmuştur. Bu zatında kısa bir süre sonra vefat etmesiyle, hulefa ve dervişler, Zile'de irşad faaliyetlerini ifa eden Abdülmecîd Sîvâsî'ye bu vazifeye gelmesi çağrısında bulunmuşlardır. Abdülmecîd Sîvâsî de onların davetine icabet ederek Sivas'a gelip postnişin makamına geçmiştir.²⁷

Sultan III. Mehmed'in daveti üzerine yanına yeğeni Abdülâhad Nürî'yi de alarak İstanbul'a gitmiştir. İstanbul'da Halvetiliğin Şemsiyye kolunun Sîvâsîyye şubesini kurmuştur. Sultanın isteği üzerine Ayasofya Camii'nde vaaz ve nasihatlerde bulunmuş; daha sonra Sunu'llâh Efendi Camii olarak da bilinen Atpazarı civarındaki Hüsâm Bey Mescidi ve Şehzade Camii'nde vaazlar vermeye başlamıştır. Ardından Sultan Selim Camii'nde 1026/1617 tarihinde kadar vaizlik yapmıştır. Sultan Ahmed Camii'nin inşasının tamamlanmasından sonra bu camide hatip ve vaizlik görevine başlamıştır.

²⁵Türer, *Osmanlılarda Tasavvufî Hayat "Halvetilik Örneği" Mustafa Nazmî Efendi'nin Hediyyetü'l-İhvân'ı*, 390.

²⁶Türer, *Osmanlılarda Tasavvufî Hayat "Halvetilik Örneği" Mustafa Nazmî Efendi'nin Hediyyetü'l-İhvân'ı*, 390.

²⁷Türer, *Osmanlılarda Tasavvufî Hayat "Halvetilik Örneği" Mustafa Nazmî Efendi'nin Hediyyetü'l-İhvân'ı*, 393-94.

Abdlmecd Svs vefatına kadar bu camideki vazifesini sürdürmüştür.²⁸ 1049/1639-40 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir. Eyüp yakınlarındaki Nişancı derghına defn edilmiştir.²⁹

2.2. İlm, Edeb ve Mutasavvf Kimliği

Abdlmecd Svs'nin yaşıdığı devirde Osmanlı Devleti her ne kadar siys ve asker olarak bir duraklama içerisinde olsa da ilm ve kültürel faaliyetlerin tüm canlılığıyla devam ettiği bir dönem olduğunu söyleyebiliriz. Aldığı vazifeler ve telif ettiği eserlerle bu dönemin muteber limlerinden biri de Abdlmecd Svs'dir. Tefsir hadis, akaid, kelim ve tasavvuf ilimlerinde eserler vermiş çok yönlü bir şahsiyettir. Zhir ve bütünü ilimleri bir arada icra etme kudretine sahip olan Svs Efendi; Türkçe, Arapça ve Farsça dillerine olan vukfiyetiyle ön plana çıkmış ve bu  dilde de eserler kaleme almıştır. İlm birikimi ve eserleri sayesinde Sultan III. Mehmed'in dikkatini çekmiş ve İstanbul'a davet edilmiştir. İstanbul'un en güzide camilerinde görevler ifa etmiş, vaazlar vermiştir. ³⁰

Abdlmecd Svs, "şeyhi" mahlasıyla şiirler yazmış, bu şiirlerini de bir divanda toplamıştır. Lakin ne tezkire yazarları ne de edebiyat tarihçileri onun şairlik yönüne yer vermemişlerdir. Bu durum Svs Efendi'nin şairlik yönünün nemsizliğinden değil, sanat endişesi taşımadan sadece tasavvufi muhtevaya ağırlık vermesinden dolaydır.³¹ Nitekim o sanat için değil halkın anlayabileceği faydalı bir vasıta aracı olarak şiiri tercih etmiştir. Bu sebeple fikir ve düşüncelerini en sade ve yalın haliyle ifade etme gayretinde olmuştur. şiirlerinin kahir ekseriyeti Türkçe olmakla beraber az da olsa Arap-

²⁸Gndođdu, *Abdlmecd-i Svs Hayatı, Eserleri ve Tasavvuf Görüşleri*, 63-67.

²⁹ Bursal Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, haz. M. A. Yekta Saraç (Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, 2016), 129.

³⁰ Gündoğdu, *Abdlmecd-i Svs Hayatı, Eserleri ve Tasavvuf Görüşleri*, 168-69.

³¹ Gündoğdu, *Abdlmecd-i Svs Hayatı, Eserleri ve Tasavvuf Görüşleri*, 169.

ça ve Farsça şiirler de yazmıştır.³²

Abdülmeçîd Sîvâsî, Halvetî tarikatına mensup bir aileden gelmektedir. İlk tahsilini de aile büyüklerinden tekmil etmiştir. Amcası Şemseddîn Sîvâsî'den aldığı terbiye ve feyz neticesinde tasavvufa yönelmiştir. İlk olarak Şemseddîn Sîvâsî'den aldığı icazetle Merzifon ve civarındaki beldelerde irşâd faaliyetlerini yürütmüş, amcasının vefatından kısa bir süre sonra da Sivas'taki Halvetiyye tarikatının Şemsiyye kolunun postnişini olmuştur. Sultan III. Mehmed'in takdirine mazhar olmuş ve İstanbul'a çağırılmıştır. Sîvâsî Efendi; İstanbul'da Halvetiyye tarikatının Şemsiyye kolunun Sîvâsiyye şubesini kurmuştur. Böylece Halvetiyye'nin bu dönemdeki güçlü bir kolu olan Şemsiyye taşradan merkeze taşınmıştır.³³ Abdülmeçîd Sîvâsî İstanbul'da bulunduğu esnada tarihe "Kadı-zâdeliler-Sîvâsîler" mücadelesi olarak anılan tartışmaların merkezinde yer almış; tasavvuf ve tarikatları savunarak Sîvâsîlerin öncülüğünü yapmıştır. Ayrıca Bayrâmî Melâmîleri ile İdrîs-i Muhtefî'nin Ehl-i Sünnet'e karşıt görüşlerini şiddetle eleştirmiştir.³⁴

Sîvâsî Efendi, başta Şemseddîn Sîvâsî, Azîz Mahmûd Hüdâyî ve Sultan III. Mehmed olmak üzere devrin pek çok önemli şahsiyetinin övgüsüne mazhar olmuştur. En alt mertebeden en üst mertebeye kadar herkesin teveccühünü kazanmış bir zâttır. Yetiştirdiği halifeler Anadolu'nun dört bir yanına yayılmışlardır. Öyle ki devrinin âlimleri tarafından, tasavvufta yüksek bir derece olan kutb mertebesi kendisine layık görülmüştür.³⁵

2.3. Eserleri

Abdülmeçîd Sîvâsî'nin bütün eserleri ve bunların tüm nüshaları hakkında kesin bir sayı vermek mümkün görünmemektedir.

³² Gündoğdu, *Abdülmeçîd-i Sîvâsî Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri*, 169-170.

³³ Gündoğdu, *Abdülmeçîd-i Sîvâsî Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri*, 63.

³⁴ Osmân-zâde Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ*, haz. Mehmet Akkuş-Ali Yılmaz, 3. Cilt (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2015), 480.

³⁵ Gündoğdu, *Abdülmeçîd-i Sîvâsî Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri*, 172-74.

Ondan bahseden kaynakların ekseriyeti onun Türkçe, Arapça ve Farsça dillerinde olmak üzere yirminin üzerinde eserini zikretmektedirler. Lakin bu kaynaklar arasında bir tutarlılık yoktur.

Abdülmeçid Sîvâsî'nin hayatı ve eserleri üzerine doktora tezi hazırlayan Cengiz Gündoğdu'nun tespit ettiği eserleri şunlardır: “*Tefsîr-i Sûre-i Fâtîha, Bidâ'atü'l-Vâizîn, Letâifü'l-Ezhâr ve Lezâizü'l-Esmâr, Miskâlü'l-Kulûb, Mi'yâr-ı Tarîk, Dürer-i Akâid ve Ğurer-i Külli Sâikin ve Kâid, Mekâsıd-ı Envâr-ı Gaybiyye ve Mesâ'id-i Ervâh-ı Tayyibe ve 'Ayniyye, Kazâ ve Kader Risâlesi, Risâle-i Fir'avn, Mektûbları, Şerh-i Mesnevî, Şerh-i Cezîre-i Mesnevî, Şerh-i Kasîde-i Mîmiyye, Müşkilât-ı Mesnevî, Meyâdinü'l-Fursân, 'Uddetü'l-Müsta'iddîn, Dîvân, Kesîde fî Medhi'n-Nebî Aleyhisselâm, Şerh-i Hilîye-i Rasûl, Nasihâtnâme (Pendnâme), Kasîde-i Abdülmeçid Sîvâsî, Tercüme-i Kelâm, Kahru's-Sûs*”.³⁶

3. Abdülmeçid Sîvâsî'nin Nasihat-nâme Tercümesi

3. 1. Eserin Adı ve Yazılış Tarihi

Bu metin, Ebû Hanîfe'nin talebesi İmâm Ebû Yûsuf (ö. 182/798)'a yaptığı nasihatlerin Abdülmeçid Sîvâsî tarafından Türkçeye tercümesidir. Eserin başında “Nasihat-nâme” başlığı bulunmaktadır. Tercüme tarihi kesin olmamakla beraber elimizdeki yegâne nüsha 1195/1780 istinsah kayıtlıdır. Bu nüsha Süleymaniye Kütüphanesi, Murad Buhârî 326/4 numaralı 54b-57b varakları arasında yer almaktadır.

3.2. Yazılış Nedeni

Abdülmeçid Sîvâsî *Nasihat-nâme*'nin mukaddimesinde bir pend-nâme kaleme alma düşüncesinde olduğunu, bu esnada Ebû Hanîfe hazretlerinin bu konuda yazdığı bir eseri tercüme etmenin daha faydalı olacağını şu şekilde: “*Bu şeyh fakîr bir pend-nâme yazmak şadedinde iken İmâm hazretlerinin nuş-ı şerîfini câmi' ve cümle-*

³⁶ Gündoğdu, *Abdülmeçid-i Sîvâsî Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri*, 175-212.

den nâfi' bulup tercüme eyledüm" (54b) ifade etmiştir. Metnin sonunda Ebû Hanîfe, talebesinin kendisine dua etmesini istemiştir. Bu nasihatın mezhebine tabi insanlar için mühim ve lazım olduğunu belirtmiştir. Mütercim de bu kitabı Arapçadan tercüme ettiğini ve okuyanların kendisinin ruhuna fatiha okuyup dua etmelerini istemiştir.

3.3. Dil ve Üslûp Özellikleri

Nasihât-nâme, Klasik İslamî metinlerin tertibine uygun olarak besmele, hamdele ve salvele ile başlamıştır. Devamında mütercimin sebep-i tercüme ve ana metnin ehemmiyeti hakkındaki kısa değerlendirmesinden sonra tercüme başlamıştır. Eserde farklı konular muhteva edilmekle beraber herhangi bir fasıl veya alt başlığa yer verilmemiş, öğütler bir kompozisyon şeklinde aktarılmıştır. Tercümede, nasihat-nâme/pend-nâme türü eserlerde tercih edilen dilin aksine süslü bir dil kullanılmıştır. Eser, Arapça-Farsça kelime ve terkiplerin yoğun olarak kullanıldığı süslü bir nesir örneğidir. Sîvâsî Efendi, Arapça olan bu metni tercüme ederken kelimesi kelimesine çevirmemiş, ibâreleri kendi anlam süzgecinden geçirerek serbest bir şekilde tercüme etmiş, kimi yerlere de ilavelerde bulunmuştur.³⁷

Abdülmeçîd Sîvâsî, tercümede dönemin diline riayet etmiş, metinde de bunu uygulamıştır. Arapça-Farsça kelimelerin yoğunluğuna rağmen metin Türkçe kaideler üzerinde inşa edilmiştir. Ebû Hanîfe'nin talebesi Ebû Yûsuf'a söylediği nasihatler, Abdülmeçîd Sîvâsî tarafından Türkçe "yapma, itme, olma, gitme, varma, dime, alma vb." gibi uyarı fiilleriyle ifade edilmiştir. Dönemin Türkçesine ait bazı dil hususiyetlerini şu şekilde sıralamak mümkündür: 1. Bazı Türkçe kelimelerdeki kapalı "e" ünlüsünün "i" ünlüsünü gösterecek şekilde kullanmıştır: itmek, yimek, dimek, gice, yirmek. 2. İyelik eklerinin teklik ve çoğul üçüncü şahıs çekimlerinde düz-dar ünlü ile olan şekillerin kullandığı görülür: bunu, sözi, anı. 3. Kalın

³⁷ Cengiz Gündoğdu, "Nasiha-nâme (Şeyhî Abdülmeçîd Sîvâsî)", *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü* (Erişim 21 Şubat 2022).

seslerle başlayan bazı kelimelerin başında "t-d" değişimi olmuştur: tarlık, tul, taşını, tayanma. 4. Metinde Türkçe anlam zenginliğini ortaya koyması bakımından kullanılan deyimler dikkat çekicidir: yüzüne çıkar, elden komak, kendini kayrmak, ırak olmak, elem çekmek, skt etmek. 5. Tercümede deyimler dışında atasözlerinde de yer verilmiştir: Himmeti alçak olanın menzili alçak olur, ahmağa cevap skttur.

3.4. Muhtevası

Klasik Türk edebiyatında tercüme faaliyetleri Arapça-Farsça metinler üzerine inşa edilmiştir. nemli bir kısmn din metinlerin oluşturulduğu bu tercümelerin metotları da farklı olmuştur. Ekseriyetini telif-tercüme diyebileceğimiz, mtercimn kendi yorum ve ilavelerini dahil ettiği metinler oluşurmaktadır.³⁸ Abdlmecd Svs'nin de kendi ilave ve yorumunu kattığı *Nasihat-nme*'nin muhtevası şu şekildedir:

3.4.1. Padişah ve mer Huzurunda Yapılması Gerekenler

Eb Hanfe'nin talebesi Eb Ysuf'a söylediği nasihatlerin başında padişah ve çevresindekilere karşı yapılması gerekenler gelir. Eb Ysuf'a padişah davet etmediği müddetçe onun huzuruna gitmemesi aksi halde bunun hor karşılanacağı oğtlenmiştir. Padişahın ateş gibi olduğunu, ona ısınacak kadar yaklaşmak gerektiği, fazla yaklaşıldığında ise yakacağı nasihati edilmiştir. Onlar düşkünlük ve fakirliği bilmezler, onların yanında ilim ehli birileri varsa o meclise girme. Padişaha hizmet edenlerle çok fazla yakınlaşma, padişah sual etmeden herhangi bir soru sorma oğtleri verilmiştir.

(54b)

³⁸ Bk. Sadık Yazar, *Anadolu Sahası Klsik Türk Edebiyatında Tercüme ve şerh Geleneği* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2011), 214-216.

3.4.2. İctimâî Meseleler Hakkında Yapılması Gerekenler

Ebû Hanîfe, talebesine sokak ve pazarlarda çok dolaşmamasını, sakalsızlarla sohbet etmemesini nasihat etmiştir. Zira yollarda gördüğü çocukların başını okşayabileceğini, yaşlılara ise yaşlarına hürmeten önlerinde yürümemesi gerektiğini öğütlemiştir. Yine yollarda, pazarlarda, mescitlerde yemek yememesi, musluk ve sakalardan ise su içmemesi tembihlenmiştir. Altın ve gümüş ziynetlerin erkek benliğine hanel getireceği söylenmiştir. (55a)

3.4.3. Aile Hayatı ile İlgili Yapılması Gerekenler

Ebû Hanîfe, talebesine ihtiyaç haricinde eşiyile konuşmaması, fazla konuşma neticesinde eşiyile arasının bozulacağı, eşine eziyet etmemesi gerektiğini nasihat etmiştir. Besmelesiz yatağına girmemesi gerektiği, eşinin yanında başka hatunlardan bahsetmemesi gerektiğini zira hatun da kalkıp başka erlerden bahsederse bunun fitneye sebebiyet vereceği söylenmiştir. Dul kadınla evlenmemesi ve iki hatunu aynı meskende tutmamasını nasihat etmiştir. Kayınpe-
derinin ailesinden birini kendi hanesine almaması ve kendisinin de onların hanesinde daima kalmaması gerektiğini söylemiştir. (55a-55b)

3.4.4. İlme Dair Yapılması Gerekenler

Ebû Hanîfe, talebesine saadet yurdunun ilim olduğunu, on yıl aç kalsa da ilim yolundan dönmemesi gerektiğini söylemiştir. Dünya ve ahiretin izzeti ancak ilimle mümkün olabileceği, dünyalık işler için ilim bırakıldığında Allah'ın insana darlık ve fenalık vereceği öğütlenmiştir. Talebelerine muhabbet ve merhametle muamele etmesi gerektiği nasihat edilmiştir. Avam malı ve mülküyle övünürse sen aldırış etmeden yoluna bak denilmiştir. İlim ve ibadetle halka örnek bir fert olup onların yalan ve iftiralarına sebebiyet vermemelisin. Halkın anlamadığı seviyeden ilim anlatma sonra şüphe ve vesveseye düşüp seni sebep göstermesinler. Kimsenin üstadına dil uzatma bu düşmanlığa sebebiyet verecektir. İlim ve doğruluk yolunda aykırı bir yolu padişah bile sana gösterse kabul etme. Allah'ın

sana bahşettiği ilmi dünyalık işlere tercih etme, nasihatleri edilmiştir. **(55b,57b)**

3.4.5. Adaba Dair Yapılması Gerekenler

Ebû Hanîfe, talebesine insanlara yumuşak lisanla konuşması ve meclislerde çok gülmemesi gerektiğini öğütlemiştir. Enbiyaya ait hasletler olan; yürürken edep ile yavaş yavaş yürümesi, insanlara yüksek sesle seslenmemesi, yumuşak huylu ve vakarlı olması gerektiği nasihat edilmiştir. Hacetlerini gidermeden evinden çıkmaması gerektiği zira dışarıda zor durumda kalabileceğini söylenmiştir. İnsanlara buğz edip düşmanlık besleme ve hasımların için intikam hesaplarına girişme. Cahiller sana kötülük ederse, mukavemet gösterme ilmine şükret geç. Bir kimsede kusur görürsen onu herkes önünde değil تنها bir yerde uyar. Herkese sırrını açma, bir mecliste söylenen bir sözü başka bir mecliste zikretme. Hasislik ve yalandan uzak dur. Deliler, sefiller, sarhoşlar, kadir bilmezlerle komşuluk etme, ulema ile münazara yolunu bilmeyenlerle münakaşaya girme zira sonu inada varır. Cahillerden gelen usulsüz sorulara cevap verme zira onlara verilecek en iyi cevap susmaktır. İlim meclislerinde sinirlenme ve kısacık ömrünün kıymetini bil nasihatleri edilmiştir. **(56b,57b)**

Sonuç

16. yüzyılın sonlarıyla 17. yüzyılın başlarında yaşayan Abdülmeçid Sîvâsî, Halvetiyye tarikatının Şemsiyye koluna mensup bir mutasavvıftır. Sivas'tan İstanbul'a kadar nam salmış Osmanlı'nın alim şairlerinden, Halvetiyye tarikatının Şemsiyye kolunun kurucusu Şemseddîn Sîvâsî'nin yeğenidir. Aldığı eğitim, sahip olduğu terbiye onun padişahlar tarafından farkedilmesine vesile olmuştur. Sultan Mehmed'in daveti üzerine gittiği İstanbul'da Halvetiyye tarikatının Şemsiyye kolunun Sîvâsîyye şubesini kurmuştur. İstanbul'da yürüttüğü irşad faaliyetlerinin yanında, bazı eğitim ve dinî vazifelerde de görevler almıştır. Abdülmeçid Sîvâsî, yirminin üzerinde eser

kaleme almış velûd bir şahsiyettir. Türkçe, Arapça ve Farsça telif ettiği eserlerinin yanında Arapça ve Farsçadan Türkçeye tercüme ettiği eserleri de mevcuttur. Bu tercüme eserlerden biri de elimizde tek nüshası bulunan ve Ebû Hanîfe'ye isnad edilen *Nasihât-nâme*'dir.

Mensur bir nasihat-nâme olan eser dört varaktan meydana gelmektedir. Eserde, mezhep imamı olan Ebû Hanîfe'nin talebesi Ebû Yûsuf'a söylediği nasihatler sıralanmıştır. Abdülmecîd Sîvâsî, bir pend-nâme yazmak istediğini lakin bu eseri tercüme etmesinin daha evla olacağını tercümenin girişinde belirtmiştir. Telif/tercüme geleneğinin küçük bir örneği olan bu nasihat-nâmede mütercim yorum ve ilaveleri de olmuştur. Mütercim, Arapça olan bu eseri, Türkçeye tercüme ederken kullandığı deyim, atasözü ve Türkçe kullarımlarla dönemin dil hususiyetlerini de ortaya koymuştur.

(METİN)

Nasihatname

(54b) Bu şeyh fakîr bir pend-nâme yazmak şadedinde iken İmâm hazretleriniñ nuşh-ı şerîfini câmi' ve cümleden nâfi' bulup tercüme eyledüm. Bilgil ki hazret-i Seyyid-i Müctehidîn ser çeşme-i kâmilin, İmâm-ı A'zam humâm-ı eḫam hazretleri Ebû Yûsuf hazretlerini ta'lîm ve tekmîl itdükden soñra naşihatıdur yâ Ebâ Yûsuf, selâḫîn ve umerâ'ya ta'zîm eyle ki anlar zıllu'llâhi ve sebep-i beḳâ'-i şer'-i mubîndur ve ihvân-ı dîne hürmet eyle ve zamân-ı ahvâline 'ârif olup emr-i ma'rûfî nefî kadar idüñ 'ilmi kelimât gayrı sözden kimсениniñ mezemmetinden diliñüzi şaklañ. Kendü hâliñüze meşḡul oluñ ki bu söz şuhuf-ı İbrâhîm 'aleyhiden mezkûrdur ve egerçi kan ve fitne defi için kizb câ'izdür ammâ zinhâr pâdişâh yanında kizbden şakın ve seni hâcet-i 'ilmiye için pâdişâh da'vet itmeyince her zamân varma ki horluḳa sebebdür. Selâḫîn ateş gibidür, ışınaḳ kadar yakın ol illâ yaḳar zirâ pâdişâhlar kendüye şandugun kimseye şanmaz zirâ anlar ḡinâ u şafâdur. Faḳr u mübtelâ hâlin bilmezler ve daḫı yanında çok söyleme ki ḫatañı arayup seni yanıldur teba'ası ḳatında ḫor dü-

şürür ve pâdişâh katında bir ğayrı ehl-i 'ilm olsa varma. Â'la iseñ 'ucba düşüp riyâ idesiñ ve sen anda ednâ iseñ şâyed **(55a)** muğâlebe idesin seni mağlûb ve ğor ide ve pâdişâhıñ kendüsünden ğayrı ğuddâmına taqarrub itme tâ ki ğürmet ve vicâhıñ mü'ebbed ola ve 'avâm beyninde su'âl olunmadan kelimât itme ve ğavâdişden tekellüm itme ki tezyî-i 'ömr ve ta'lîm-i mesâvidür ve dünyâ mürâca'atına mu'âyişine mute'allik kelimât itme sū-i zann sebebdür ve ğalk içünde dîhk itme ve tebessüm itme bâzâr u soğaklara gezegen olma ve şakalsuzlar ile şohbet ve kelimât itme meğer etfâl ola oğşayasın ve yollarda pîrlere ile gitme zirâ önlerine geçerseñ tevâzu'a zarar dur zirâ anlar senden bir ğün ol İlâhî tevĥîd itmişlerdür. Girü qalursañ 'ilme zulm itmiş olursun. ³⁹من لم يرحم صغيرنا ولم يوَقِّر كبيرنا فليس منا. Yollar da, bâzârda, mescidlerde yimek yime ve muşluklardan ve şakâlardan şu içme ebrîşum ve altun ve ğümüş ziyetleri giyme benlik ve ru'ünet ğötürür ve 'avretüñle ğâcetden ziyâde kelimât itme ki yüzüne çıkar ve cefâ itme ki esîr gider. Ve besmelesiz döşegine girme ve ehliñ yanında felân ğâtünü yâ câriyesi dime. Şâyed ki bir de qaldırıp felân 'avretüñ eri ğüzel diye 'adâvete ve fitneye sebep ola şakın tûl alma ve babası ve kıızı olan 'avreti alma zirâ şâyet 'avret ğani ola zamânla babası mâl benümdür kıızında emânetdür diye ve hem 'avret kıızını mâl virüp elinden alıp şalıkiyla ğadîşe mezkûrdur mel'ündür şol 'avret ki şendeki ğayrı oda ol meğer erĥâmı ola alıp şata **(55b)** ğarcâya o dem câ'izdür, meğer şol şartıyla ki ol 'avretüñ aqrabâsından birini ğâneñe qomayasın ve seniñ aqrabâdanda qaçursın ve qaınbabañ ğareminde olma ve bir hücrede iki ğâtün cem' itme ve evvel taleb-i 'ilm ile soñra mâl ile dağı soñra tezevvüç eyle ve evvelâ illâ 'iyâliñ cev qalır hem câhil qalursuñ ve hem faqr-ı müşevveşü'l-ğâl olup aĥiret 'alemine mecâlüñ qalmayup vesveseyi qaşvet-i qalble ve ğâfletle ölürsün, zâyî' olursun ve cüz'î sâ'at dağı

³⁹Küçüklerinize merhamet etmeyen ve büyüklerine saygı göstermeyen bizden değildir.

meşâlihînden hâli bulursañ hemân 'ilm-i hârca huşûşân beñligin fâriğ-i hâtır zamânında ve her hâlde Allâh'dan kork ve emânete hiyânetden şakin cümle dostuña düşmanıña hayr şan hulûş eyle naşîhat eyle kimseye ğaraż itme, kimseyi meshareye alma dîn işidür 'adâvet ve fitne-ateş gibi sirâyet ve çoğalır ما لا يعني سمع ما لا يشتهي⁴⁰ ve olur olmaz işe kelimâta karışmakla halkı yüzüne çıkarup nefsiñi mezellet düşürme hürmetüñ ellerine varma bir kimse bir mes'eale şorasa ğayrı söz katma hemân cevâbın vir ki teşvîşe düşme. Meger su'âl iden 'âlim ola delâ'il-i vaşt-ı muğaddimati'l-lâzım evvelâ tafşîl cā'izdür belâgat; muhâtabıñ fehmi kadar söylemekdür. لكل مقام مقال⁴¹ On yıl aç da kal señ 'ilmi bırakma sa'âdet-i dâreyn cümle 'ilmedür. Ve dünyâ u ahîret 'izzeti ve hâtire-i hayr 'ilimledür. Eger dünyâ için 'ilmi bırakursañ Hağ saña fağr u belâ u tarlık virür. Ve şakirdleriñe muhabbet ve merhamet 'ilme mergabetleri ziyâde ola. 'Avâm saña mâl u mülk ile tefahhur itse sen itme. Mübârek olsun **(56a)** ve Hağ sözi mağalinde kimseden hicâb itme. Pâdişâh ise de ğarażsız söylerseñ Allâh Te'âlâ teşîr itdirir. Ve 'ibâdet-i zıkr u sukût teheccütde elden ziyâde eyle ki seniñ 'ilmiñ saña fâ'ide virmeyince 'avâm inkâr ve zarar ider. Yâ bizim cehlimizle bunuñ 'ilminüñ farkı nedür ki dîn kaydından degil deyüp küfr söylemelerine sen sebep olursuñ ve vir şehre varsañ metbû'luk ve riyâset şatup şehri kendüñüñ sayma şanma şâyed 'ulemâ u kubera'sından seni cahillerine kaşd ider şanup yalan ve bühtân u ta'anla seni rüsvâ iderler. Hem elbette riyâset da'vâ iden kibre düşüp 'akıbet-ı 'adl-i hağla bir semtle olsa gerekdür ve halkıñ anlamadığı cevâhir-i 'ilmiñi 'avâma işâr itme. Şübheye düşerler şoñra ğadar belâsına mübtelâ olup anıda anlatmayup nefsiz kayda düşersin ve halkıñ anlamayup inkâr ideceğı mağalle uğrama cā'iz ise de Hazret-i 'aleyhis's-selâm اتقوا مواقع النهم⁴² dir. Ve kimsenüñ üstâzına dağl itme. Anlarda saña ta'n iderler. Halkıñ

⁴⁰ Kendisini ilgilendirmeyen şeyleri söyleyen, hoşlanmadığı sözleri duyar.

⁴¹ Her söz her yerde söylenmez

⁴² Zan/töhmüt altında bırakacak yerlerden uzak durun.

chillerinden Őaķın, 'liminden zarar gelmez zir her iŐi 'ilimledr ve Allh ile ini ve taŐıni bir it. T 'imnla gcsen ya'n tenh deyüp gnh itme. Hzret-i Hk'a hl yir yokdur. Ve klbini Őaķın ki 'alimn bi'z-zti Ődrdr kiŐi ii taŐı bir olmayınca 'ilim u İslm tümü ana muhkk olmaz cem'i kutubu okursada ve sana pdiŐh 'ilmeyle de tarkine muhlif hizmet buyursa kabl itme. Nerm-i lisnla 'zr eyle ve mubhaŐe-i 'ilimde korkma söyleŐme ki ŐaŐıru yaılırsın zinhr çok gülme klbi öldürürsün. **(56b)** Ve yürürken edeb ve tmnnla yr 'acl olma. Yabana bakma vardugunda ağuruna cevb virme ki hayvn ardından ağururlar ve söyleyince nerm ve alk nefse söyle avzin kldurma bağırma hlm u silm ve vaķar u meskeneti elden kma ki enbiy hŐletidr. Ve hnede hcetsz ıķma ve kendni olur olmaz yirlere atma zbt ide. Meknn zamna halinden teğafful ve mnfk yrn Őhbetinden teksl eyle ve ağvllerini yüzüne urma. Techl eyle ve ekŐeren Allh'i okup ve önderlerinden ol il merk dirlerse elem ekme. M'minde riy olmaz ve tilvet ve Őalavtdan hl olma kendüne mu'ayyen ba'z avrat idüp terk itme ve hŐmndan intikm alayım dirsen alıŐma. 'Arifne hkka Őal 'adl-ı Hk'ı seyr eyle ve t'atunun kuŐruna bakup d'ima ni'met u iŐsn-ı hkdan ten ve Őükr eyle ve chil sana kemlik itse 'ilmine Őükür in selm 'aleyküm deyüp geç Őabr eyle. Ve ide bir kaç gün sa'im ol, t halkda sana uyarlar hem kendni kayır ve halkı kayır, selmet yolına irŐd eyle olup Őatmaki ve cümle meŐlih-i dnyevyeni bir mstaķ vekil ttup grdr. Bi'z-zt kendün görme vesveseye düŐersen dnyna tyanma Allh'a tevekkül eyle mağbb koķular alma ve filn emre y pdiŐha yaķınım da'vsnı itme. Yaķın isen de halk sana maŐlahat yüklüdür. Her maŐlahat karıŐursan sen sultna ihnet ider, karıŐmazsan halk sana 'ayblarlar. Hknn bed-fi'line uyma, anları senin ey hline uyduragr bir kimsenin dninde hlel grrsen tenhca nuş eyle. **(57a)** Umer'dan ise korkma Allh mu'ındur ve dn-i Ėayretin Allh

çāk bir kere böyle itsek Allāh Te'ālā seni muhīb idüp senden heybet görürler. Kaçan pādişāhdan 'ilm-i muhālif iş görürseñ meşveret tabī'in ammā 'ilmi muhālif ba'zī hāl var mes'ül olmayalum. Cā'iz ise söyleyelüm diye icāzetle naşihat eyle hükmi-i kitābu'l-llāh ve şer'ī Muhammed'i budur. Devletünüz 'izzetünüz dareynde, bunuñladur diye şavtıñı anıñ üstāzıñ ebeveyniñ istiğfār ve du'ā çok eyle ve üzereriñde haqqı olan Müselmānları unutma. Kubūr ve mevāzi'-i mübarek u meşāyih ziyāret eyle fuzāladan u meşaradan u fuşūkdan ve ehl-i bed-'adetden ırak ol. Hem meclis olma. Meger nuşh için ola dahk u lā'im u şetm şifātından ve meclisinden şakın. Kalbine kasvet ve nifāk girer. Mescide ol var tā halk bir tarlığı çekmeyeler. Ve komşu haqqın gözete ve komşuñıñ 'aybını ört. Tenhā naşihat eyle ve etmegiñi bileyi ve kimseniñ sırrını açma ve bir meclisde kimi sözi bir aḥīr meclisde söyleme. Kim Hazret-i 'Alī raḍıya'llāhu 'anh aña ḥiyānetdür buyurdu. Buḥıdan şakın, feyz-i Haḫka māni'dür ve tama'dan kızbden şakın. Dünyā ve āhiretde nekbetdür ve şeytāna galebe u kuvvetdür. Görünmez gürüha karışma, kimlere ve o yolda mürüvvet saḫā kıl ve ḫayr şan ve akçe libāslarıñı ki mesnündür ve fakrını ḫalkdan şakla gınāñu setr fakrını izhār eyleme himmetiñi 'ālī eyle ki mü'mine ebedi cennet ve cemāl viren dünyāyı bes virir. Bir kaç günlük 'ariyeti muhtāc itmez. Himmeti alçaq olanıñ menzili alçaq olur ve ḫamāmda eyledin bir kaç ortak vir sebab-i ḥürmetdür. **(57b)** Saña ḫudā'n 'ilm-i 'azizi virmişdür. Dünyā-yı ḫaḫire şatma ve dünyā-yı taḫkīr eyle ki devlet-i 'ilme āhiretdür. Delüler ile sefiller ile sarḫoşlar ile ḫadir bilmezler ile mücāveret itme ve 'ulemādan münāzara tarīḫin bilmeyenler ile mubāḫaşe itme ki soñı 'ināda varır. Ve cehilden ba'zı muḡālaḫa sözi bilmeyenler saña ya'nī temşilāt ve temḫilāt şüretinde su'al itseleler süküt eyle ki aḫmaḫa cevāb sükütdür. Zirā murādları ḫaḫ degildir. Saña ḫacālet ve kendülere ru'ünetdur ve kuberā' u 'ulemā meclisine varsañ şadr gözetme meger anlar elbette deyü şadr göstereler yine mertebeni elden ḫoma ki cefā u ḫacālete ve ḫıybete sebab olma ve bir ḫavm içinde olsañ emānet itme anlar ikdām itmeyince

amma gice tenh der gündüz varma ve seltn zlmi meclise urama. Őyed szn geçmeye skt idersen 'avm c'iz alaya dall itmesine sebep ola. Meclis-i 'ilmde zinhr gzb itme. Edn-i emrde sana glebeitse k kabl eyle 'avma kŐa-hnlu itme. El-bette kŐa-hnlu yalın katmayınca olmaz. Bunu alamaya mu'n kim olur. 'mr-i 'azzn kdrini bil zy' germe y Eb Ysuf bu naŐhat kabl eyle dny ve iretde rahat olaym dir isen ve beni Őlh du'dan unutma. Bu naŐhat cümle mezhebime tbi' olanlara lzm ve mhmdr. 'Arab kitbdan bu tercümeyi Őy Fair Zilel'nndr. Her ki ann murdna bir ftia ouya 'akbet-i dnys ve ireti ma'mr ola.

1195.

Kaynakça

- Abdlmecd Svs, *Nasihat-nme*, Süleymaniye Kütüphanesi, Murat Buhari Kitaplığı, Numara 326/4, 54/58 vr.
- Akkuş, Metin. *Klasik Türk Őirinde Anlam Dnys, Edebi Türler ve Tarzlar*. Erzurum: Fenomen Yayıncılık, 2006.
- Aldanmaz, Abdullah. *Őmseddin Svs'nin Mir't'l- Ahlk ve Mirkt'l-EŐvk Adlı Mesnevisi (İnceleme-Tenkitli Metin)*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001.
- Bursal Mehmed Tahir. *Osmanlı Müellifleri*. haz. M. A. Yekta Saraç, Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, 2016.
- Canım, Rıdvan. *Divan Edebiyatında Türler*. Ankara: Grafiker Yayınları, 2012.
- Durdu, Mustafa. *Türk Edebiyatında Nasihat*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- Gençosman, M. Nuri. *Pendname*. İstanbul: M.E.B., 1993.
- Gündoğdu, Cengiz. "Nasha-nme (Őyh Abdlmecd Svs)", *Türk Edebiyat Eserler Sözlüğü*. Erişim 21 Şubat 2022. <http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/nasihat-name-seyhi-abdulmecid-sivasi>.

- Gündoğdu, Cengiz. *Abdülmecîd-i Sîvâsî Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1997.
- İmam Zehebî, *Menâkıb-ı İmâm Ebû Hanîfe*, çev. İsmail Karagözoğlu, İstanbul: Kayıhan Yayınları, 2020.
- Kaplan, Mahmut. “Divan Edebiyatında Manzum Nasihat-nâme Yazan Şairler ve Eserleri”. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi* 3 (1992), 3.
- Keleş, Reyhan. “Türk Edebiyatında Nasihat”. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 44 (2010), 185.
- Osmân-zâde Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ*, haz. Mehmet Akkuş-Ali Yılmaz, 3. Cilt, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2015.
- Pala, İskender. “Nasihatnâme”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 32/409-410. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.
- Şemsettin Sami. *Kamûs-ı Türkî*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2013.
- Tuman, Mehmed Nâil. *Tuhfe-i Nâilî, Divân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri* haz. Cemal Kurna-Mustafa Tatçı, Ankara: Bizi Büro Yayınları, 2001.
- Türer, Osman. *Osmanlılarda Tasavvufî Hayat “Halvetilik Örneği” Mustafa Nazmî Efendi’nin Hediyetü’l-İhvân’ı*. İstanbul: İnsan Yayınları, 2011.
- Türkoğlu, Serkan. “Türk Edebiyatında Pend-nâme-i Attar’ın Manzum Tercümeleri ve Seyyid Ali Rızâ’nın Riyâzü’r-Rızâ’sı”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22 (2018), 672.
- Uzunpostalıcı, Mustafa, “Ebû Hanîfe”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 0/131-138. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.
- Yeniterzi, Emine. “Anadolu Türk Edebiyatında Ahlaki Mesneviler”. *Türkiye Araştırmaları Literatürü Dergisi* 5/10 (2007), 460.
- Yıldız, Alim. “İbrahim Gülşenî’nin Pendnâme’si”. *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16 (2002), 58.

**Translation of *Nasihāt-nāme* Attributed to *Al-Imām Abū Ḥanīfa*
by 'Abd al-Majīd Sīvāsī**

Summary

The word “nasihat-nāme” formed by the combination of the word “nasihat” (advice) meaning “counsel, advice and maw‘īza” derived from the root of Arabic “naṣaḥa”, and the word “name” meaning “book, royal decree, letter” in Persian is the general name of the religious and morale word directing people to goodness, righteousness and beauty. The "nasihat-nāme" represent the works written with the aim of showing people the right path and preventing them from committing wrongdoings and finally to transmit the Islamic behaviors and rules to the following generations. The samples of this genre aim at teaching the wisdom of happiness and providing the individual with moral and spiritual education by receiving strength from experienced lived and mighty views. Several activities have been put into action throughout history to detain people from the behaviours and attitudes thought to be wrong. There is no doubt that the most important activities are thoughts and giving advice and counselling. For this reason, advices have been regarded as the necessity since past till today for the establishment of the social order. Because of these reasons, the leaders and religious scholars of the communities frequently advised people under their influence. Works of advice genre especially appeared during the time when there were observed breakages and dispersions in the society, so they tried to prevent the corruption and disintegration of societies by emphasizing concepts such as right, justice and truth. The works of this genre are the sources giving information about the moral and social statuses of the communities where they are written. One of these works was translated from Arabic into Turkish by 'Abd al-Majīd Sīvāsī.

'Abd al-Majīd Sīvāsī was born in Zile in 971/1563. His full name is Abū al-Khayr Majid al-Dīn 'Abd al-Majīd al-Sīvāsī al-

Mulaqqab bi-Shaikhī, Ibn al-Shaikh Muḥarram Afandī b. Abī al-Barakāt Muḥammad b. Ârif Hasan. Although his birthplace is Zile, he was renowned with his name Sīvāsī rather than the name Zilelī. His father is Abū al-Lays al-Shaikh Muḥarram b. Abū al-Barakāt Muḥammad al-Zīlī who was the student and successor of ‘Abd al-Majīd Shīrvānī (d. 971/1563), one of the leaders of Khalwatī sect. His grandfather is al-Ḥājj Ilyas, who migrated from Khorasan and settled in Zile. His family named him ‘Abd al-Majīd as an act of respect since he was born in the year their sect pīr (leader), ‘Abd al-Majīd Shīrvānī, passed away. He died in Istanbul in 1049/1639. He was buried in Nişancı Dervish Lodge near Eyüp.

This text is the Turkish translation made by Abd al-Majīd Sīvāsī about the advices of Abū Ḥanīfa to his student Imām Abū Yūsuf (d. 182/789). At the beginning of the work, the title “Nasihat-nāme” takes place. Although the date of the translation of the work is not certain, the only copy we have in hand is of 1195/1780 copy. This copy takes place in Süleymaniye Library, among the ‘waraq’ (manuscript papers) with number 54b-57b in Murad Bukhārī 326/4. ‘Abd al-Majīd Sīvāsī stated in the preface of *Nasihat-nāme* that he was of the opinion that he would write a ‘pend nāme’ (advice letter), but at that time, he thought that it would be more beneficial to translate the work written by Abū Ḥanīfa.

‘Abd al-Majīd Sīvāsī is a productive personality who wrote more than twenty works. Besides his works he wrote in Turkish, Arabic, and Persian, he also has works which were translated from Arabic and Persian into Turkish. One of these works is *Nasihat-nāme* attributed to Abū Ḥanīfa, and whose only copy is on hand. The work that is in prose style consists of four waraq (manuscript papers). In the work, the advices that Abū Ḥanīfa told his student Abū Yūsuf are listed. ‘Abd al-Majīd Sīvāsī stated in the introduction part of his work that he wanted to write a ‘pend-nāme’ (advice letter) initially; however, later he thought that it would be better to translate this work into Turkish. In this *Nasihat-nāme*, a minor sample of

compiling/translation tradition, the translator has added some of his comments and additions. The translator has set demonstrated the language characteristics of his time by using idioms, proverbs and Turkish phrases while translating.

Keywords: Turkish Islamic literature, Ab Hnfa, 'Abd al-Majd Svs, Nasihat-nme, prose